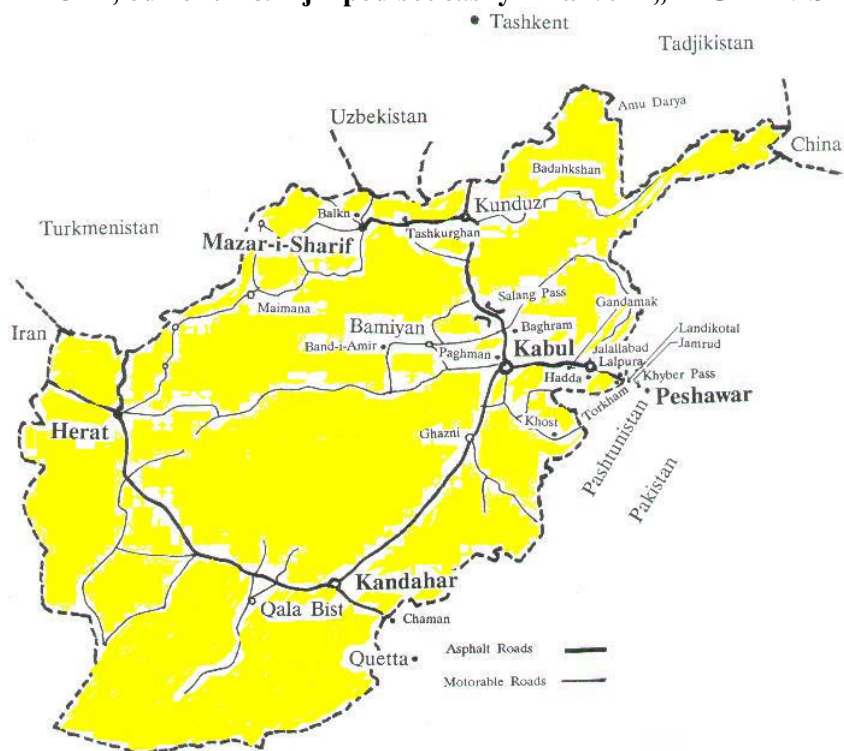

AFGHÁNISTÁN 1871-1900

Jaromír Petřík – Boskovice

Je to období panovníků Šér-Ali Khána (vládl 1868-1878), který zavedl v zemi poštovní systém v letech 1869-1871 a Abdur Ráhmana (vládl 1879-1901). V letech 1871-1890 se vydávaly známky s názvem státu „KRÁLOVSTVÍ KÁBUL“, od roku 1891 již pod současným názvem „AFGHÁNISTÁN“.

Exponát obsahuje vývoj afghánské poštovní tvorby od jejího založení v roce 1871, kdy byly vytištěny kamenotiskem první známky s nápisem Království Kábul. V dalších letech byly vydávány známky s obdobným grafickým řešením až do roku 1878. V období II. afghánské války (1879-1880) se známky nevydávaly, tiskárna byla Brity zničena a poštovní provoz velmi narušený. V následujících 10 letech až do roku 1890 se známky tiskly pomocí ručních razidel. Od roku 1891 byl obnoven kamenotisk a následovaly obdélníkové známky již s nápisem Afghánistán. Celkově byl poštovní provoz minimální, převažoval jen mezi gramotnými kupci a vzdělanci. Do roku 1900 existovalo pouze 5 poštovních úřadů (Kábul, Jallalabad, Taškurgan, Kandahár a Herát). Tento fakt zapříčiňuje velmi malý výskyt poštovních zásilek z tohoto období. U každého vydání budou uvedeny další údaje (tiskové desky, papír).

Plán exponátu:

- Velké tygří hlavy	1871–1876	list 2 – 14
- Malé tygří hlavy	1876–1878	list 15 – 32
- Ručně tištěné známky	1880–1890	list 33 – 48
- Obdélníkové známky	1891–1900	list 49 – 80

● Vzácné položky budou označeny modrou tečkou, někdy s dalším textem. Mezi vzácné položky patří mimo jiné:

- Kompletní rekonstrukce desky C vydání 1871
- Vícebloky a archy
- Všechny celistvosti včetně unikátu s modrou obdélníkovou známkou z 1899/1900 - ex Dietrich

Použitá literatura:

- Katalogy: Michel, Scott, Gibbons
- Uyehara C.H., Dietrich H.: *Afghan philately*, Santa Monica, USA 1990.
- Masson D.P., Jones B.G.: *The Postage Stamps of Afghanistan*, Madras, India 1908.

Úvod:

O vznik poštovních úřadů a vydání první emise známek se zasloužil přímo tehdejší panovník Šér-Ali Khan, podle kterého byly nejstarší emise sběrateli pojmenovány „TYGRÍ HLAVY“. Šér = tygr v hindštině, v jazyce dárí, kterým se však mluvilo na území Afghánistánu tento výraz znamená lev. Známky se lepily zásadně na zadní stranu obálky.

Šér-Ali Khan 1823-1879
zakladatel poštovní správy na území Afghánistánu

Znehodnocování známek

Provádělo se mnoha způsoby. Hlavní způsob bylo UTRŽENÍ ROHU nalepené známky na dopise nebo před nalepením na dopis!

Další způsoby znehodnocování:

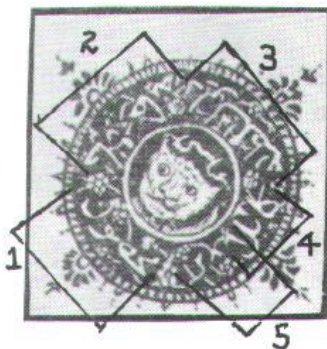
- ustřížení části známky před nalepením na dopis
- znehodnocení známky barvou (převážně červenou nebo modrou)
- škrtem pera
- kruhovými, oválnými i obdélníkovými razítky
- kombinací různých způsobů, například utržení, škrtnutí perem a razítko

„VELKÉ TYGRÍ HLAVY“

První emise v roce 1871

Známy 4 tiskové desky po 15 známkách (3 x 5). Každá známka byla vytvořena samostatně, vzniklo 60 typů. Známky jsou tištěné kamenotiskem, nezoubkované, bez lepu, na papíru s různými průsvitkami.

Existovaly 3 nominální hodnoty: 1 shahi شاهی 1 sanar (2 shahi) سنار 1 abasi (4 shahi) عباکس
Na známkách je ještě uveden letopočet 1288 dle islámského kalendáře a nápis „poštovné poštovního úřadu hlavního města Království Kábul“ v jazyce Dárí.

1- Mahsul = poplatek (poštovné),	4 - Kábul
2- Chaparkhanah = poštovní úřad hlavního města	5 – rok 1288 (1871 našeho letopočtu)
3 - Dar us Sultanah = sultanát (království)	

Deska A

- obsahovala pouze hodnotu 1 shahi a vnější průměr známky je 30 mm
- vnitřní kruh má průměr 12 mm a je vyplněný body po celém obvodu
- tisk na papíru s průsvitkou „DORLING a GREGORY, LONDON“

Pozice 1

Pozice 6

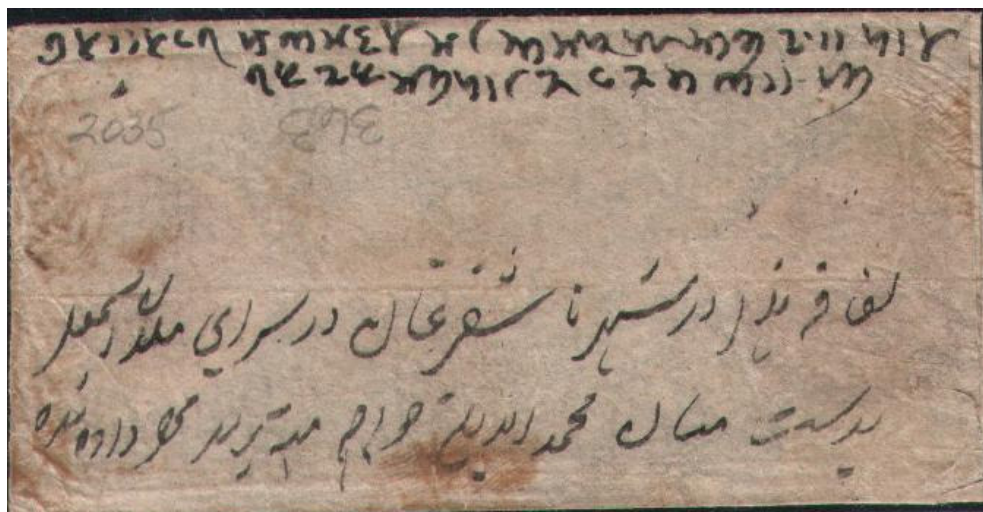

Pozice 7

Dopis vyfrankovaný 2 známkami v hodnotě 1 shahi = 1 sanar
známka vlevo – deska A – pozice 2, známka vpravo – deska A – pozice 8
známky vystřižené do kruhu jsou znehodnoceny typickým UTRŽENÍM ROHU po nalepení na zadní stranu obálky + další znehodnocení škrtem pera

Líc obálky – uvedena adresa a letopočet 1289 = 1872 našeho letopočtu

Deska B

- obsahovala hodnotu 1 shahi 10x (1. a 3. sloupec) a 1 sanar 5x (2. sloupec)
- vnější průměr známek je 28 mm
- vnitřní kruh má průměr 13 mm a je vyplněný body po celém obvodu
- tisk na papíru s průsvitkou „DORLING a GREGORY LONDON“

Pozice 4 – 1 shahi

Pozice 5 – 1 sanar

Pozice 7 – 1 shahi

Pozice 12 – 1 shahi

Pozice 13 – 1 shahi

Pozice 15 – 1 shahi

Deska C

- obsahovala hodnoty 1 shahi 5x (3. sloupec), 1 sanar 5x (2. sloupec), 1 abasi 5x (1. sloupec)
- vnější průměr známek je 28 mm
- vnitřní kruh má průměr 13 mm a je vyplněný body po celém obvodu
- tisk na papíru s průsvitkami „DORLING a GREGORY LONDON, PRO BONO PUBLICO a LESCHALLAS“

Pozice 4 – 1 abasi

Pozice 5 – 1 sanar

Pozice 7 – 1 abasi

Pozice 7 – 1 abasi

Pozice 8 – 1 sanar

Pozice 13 – 1 abasi

Pozice 14 – 1 sanar

Pozice 15 - 1 shahi

Dopis vyfrankovaný známkou v tehdy používané poštovní sazbě 1 sanar
známka – deska C – pozice 14
známka zastřižena do kruhu, znehodnocena utržením rohu a červenou barvou

Dopis vyfrankovaný 2 známkami v hodnotě 1 sanar a 1 shahi = málo obvyklá poštovní sazba
známka vlevo – 1 sanar – deska C – pozice 2,
známka vpravo – 1 shahi – deska C – pozice 12
znehodnocení obvyklým utržením rohu po nalepení na dopis
Zajímavé: před nalepením známek je na obálce patrné razítko a škrty na dopise jsou též před nalepením známek

Kombinovaná frankatura známky 1 sanar – deska C – pozice 11 se 2 známkami Britské Indie
po ½ anna (neobvyklé). Znehodnocení – utržením rohu a razítky

Část dopisu vyfrankovaný kombinovanou frankaturou známky Britské Indie v hodnotě ½ anna a známky Kábulu v hodnotě 1 sanar – deska C - pozice 2.

Mimo území tehdejšího Království Kábul se používaly ještě známky Britské Indie až do roku 1928, kdy země vstoupila do UPU.

Dopis byl odeslán do Peshawaru (dorazil 15.1.) přes Nowsheru (14.1.).

V levém dolním rohu je označení pro spěšný dopis

Deska D

- obsahovala hodnoty 1 shahi – 5x (3. sloupec), 1 sanar 5x (2. sloupec), 1 abasi 5x (1. sloupec)
- vnější průměr známky je 29 mm
- vnitřní kruh má průměr 14 mm a je po celém obvodu čistý bez bodů
- tisk na papíru s průsvitkami „PRO BONO PUBLICO“ a LESCHALLAS“

Pozice 2

Dopis vyfrankovaný známkou v hodnotě 1 sanar – pozice 14

Druhá emise z roku 1872

Byla vyrobena pouze 1 tisková deska po 4 známkách (2 x 2). Každá známka byla vytvořena samostatně, vznikly 4 typy. Známky jsou nezoubkované, na papíru bez lepu a bez průsvitky.

Vytištěné 2 nominální hodnoty: 6 shahi – nezvyklý nominál, který se již neopakoval (2 x na archu)
1 rupie (2 x na archu)

Na známkách je uvedený letopočet 1289 (1872 našeho letopočtu) a nápisy jako u první emise.

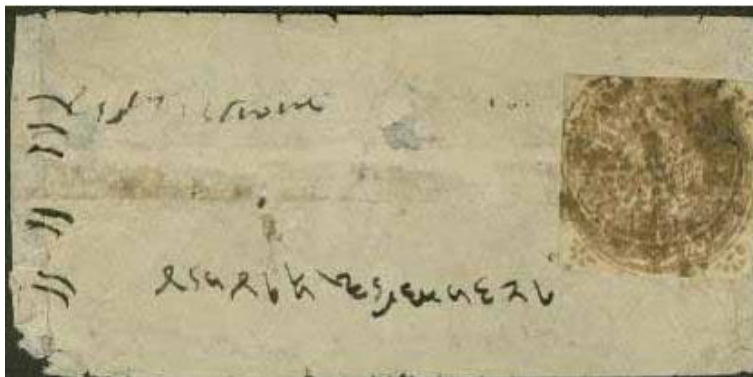
Tisk proveden kamenotiskem, průměr známek 29 mm, průměr vnitřního kruhu 12,5 mm.

Tyto známky patří mezi rarity, NEZACHOVAL SE ANI JEDINÝ kompletní tiskový arch, je popsáno jen 6 nepoužitých dvoupásek 1 rupie a 2 nepoužité dvoupásky hodnoty 6 shahi.

Existují pouze 2 rekonstrukce tiskových desek, z toho jedna v Taplingově sbírce v britské knihovně a druhá v soukromé sbírce.

Známka 6 shahi – pozice 4

známka 6 shahi pravděpodobně na dopis nalepena dodatečně znehodnocení provedeno razítkem

Třetí emise z roku 1873

Tuto emisi tvořily 2 tiskové desky. Deska A měla 15 známek (3 x 5), deska B měla 60 známek (6 x 10). Každá známka byla vytvořena samostatně, vzniklo tedy celkem 75 typů známek.

Tisk proveden kamenotiskem, průměr známek desky A = 29-30mm, u desky B = 27mm. Barva známek u desky A je černá, u desky B jsou černé a purpurové.

Známky jsou nezoubkované na papíru bez lepu, na desce „A“ jsou průsvitky „PRO BONO PUBLICO“

A „LESCHALLAS“, u desky „B“ jsou průsvitky „PRO BONO PUBLICO“, „LESCHALLAS“ a „DORLING a GREGORY, LONDON“.

Nominál všech známek byl 1 shahi.

Uveden letopočet 1290 (1873 n.l.), ostatní popis jako u předchozích emisí

Deska A – ozdobné ornamenty ve 4 rozích známky

Pozice 2

Pozice 2

Pozice 5

Pozice 8

Pozice 10

Pozice 11

Pozice 12

Pozice 14

Pozice 15

Deska B – bez ozdobných ornamentů v rozích

Pozice 10

Pozice 12

Pozice 34

Pozice 41

Pozice 57

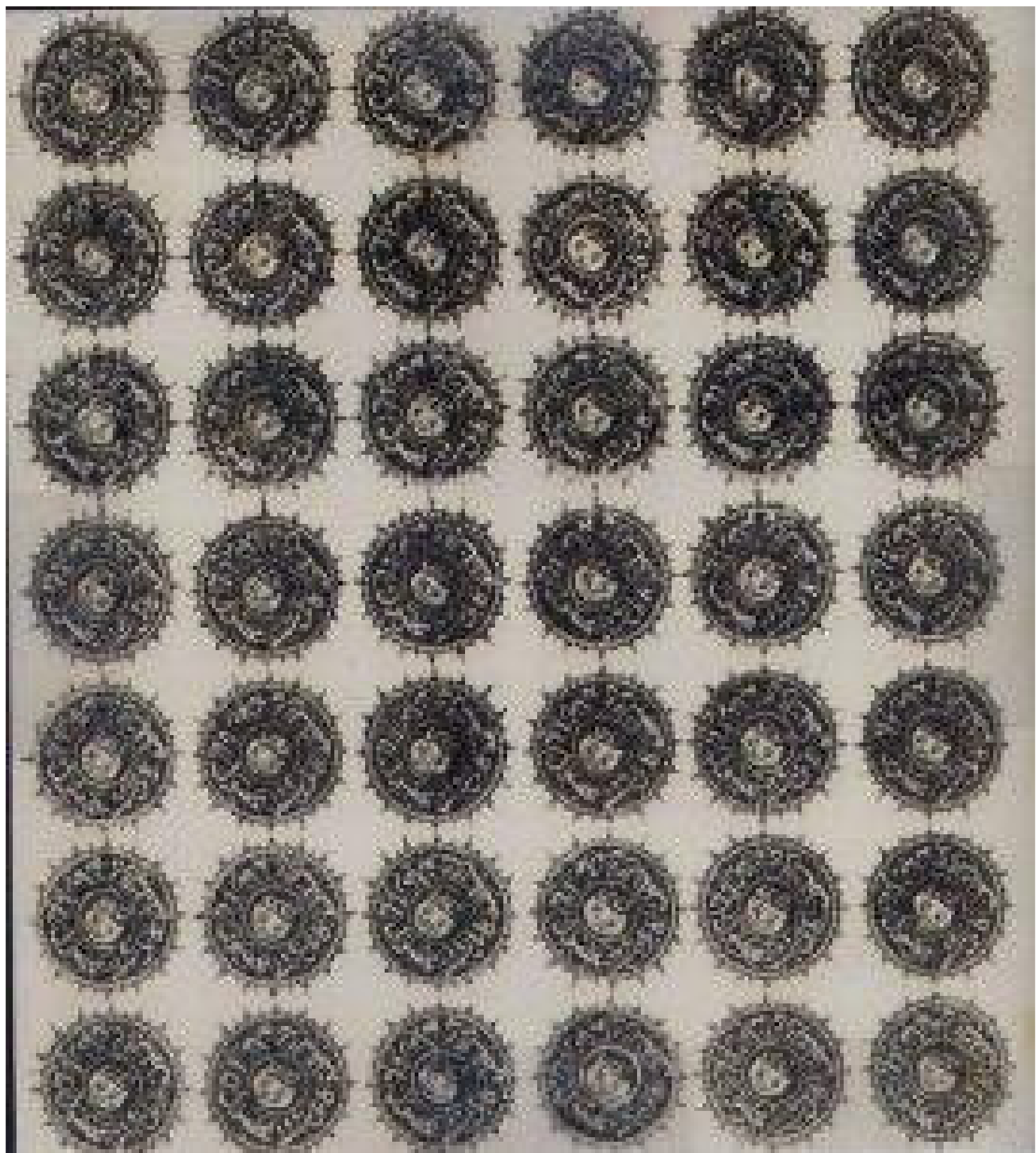
Poštovně použité a znehodnocené známky desky B

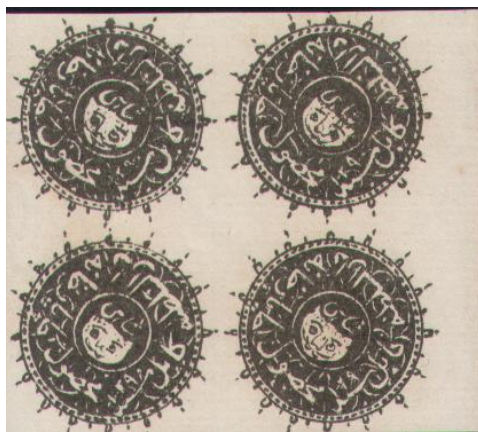
Pozice 1

Pozice 37

42-blok z desky B (pozice 13-54) – průsvitka „LE SCHALLAS“

**4 blok desky B (pozice 17, 18, 23, 24)
převrácená průsvítka „LESCHALLAS“**

**Část dopisu se známkami z desky B (pozice 37 vlevo a pozice 43 vpravo = svislá dvoupáska)
2x známky v nominálu 1 shahi = celkové poštovné 1 sanar
jasně prokazatelné utržení známek až po nalepení na dopis kombinované se škrty perem**

Obálka se známkami z desky B (pozice 4 vlevo a pozice 10 vpravo = svislá dvoupáska)

Čtvrtá emise z roku 1874

Tuto emisi tvořila 1 tisková deska s 15 známkami (3 x 5).

Každá známka vytvořena samostatně, vzniklo 15 typů známek

Tisk proveden kamenotiskem, průměr známek je 27,5 mm, barva známek pouze černá.

Známky jsou nezoubkované, na papíře bez lepu, bez průsvitky i s průsvitkami: „LESCHALLAS“, C MILLINGTON“.

Nominály: 1 abasi (5x) – 2. sloupec, ½ rupie (5x) – 1. sloupec, 1 rupie (5x) – 3. sloupec

Letopočet: 1291 (1874 n.l.)

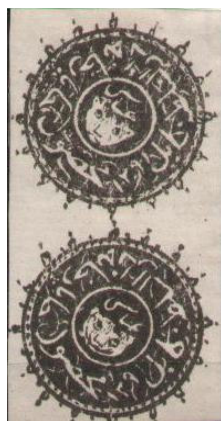
1 abasi – poz.2

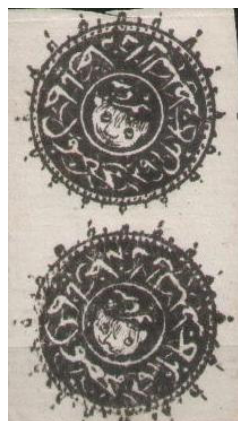
½ rupie – poz. 4

½ rupie – poz. 7

1 abasi – poz. 2 a 5

½ rupie – poz. 10 a 13

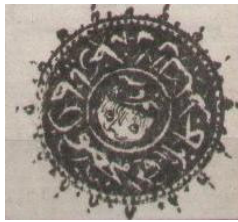
1 rupie – poz.3

1 rupie – poz. 6

1 rupie – poz. 12

½ rupie – poz. 13

1 rupie – poz. 15

Obálka s kombinovanou frankaturou známky Kábulu a Britské Indie odeslaná z Kábulu do Nowshery v Indii

Zadní strana obálky se známkou v hodnotě 1 abasi- poz. 2 obsahuje razítka:
PESHAWAR – 22. červenec a NOWSHERA – 23. červenec

Přední strana obálky se známkou Východní Indie ½ anna

Pátá emise z roku 1875

Tuto emisi tvořila 1 tisková deska s 15 známkami (3 x 5).

Každá známka byla vytvořena samostatně, vzniklo 15 typů známek.

Tisk proveden kamenotiskem, průměr známek je 29,5 mm, barva známek černá a purpurová.

Známky jsou nezoubkované, na papíře bez lepu a bez průsvitek.

Nominály: 1 sanar – 10x, 1 abasi – 5x

Letopočet: 1292 (1875 n.l.)

1 abasi – pozice 1

1 sanar – pozice 3

1 abasi – pozice 15

1 sanar – pozice 5

1 sanar – pozice 11

Tato emise je posledním vydáním tzv. „Velkých tygřích hlav“

MALE TYGRÍ HLAVY

Šestá emise, tzv. „Tabletové“ vydání z roku 1876

Tuto emisi tvořila 1 tisková deska s 24 známkami (4 x 6).

Každá známka byla vytvořena samostatně, celkem vzniklo 24 typů známek.

Tisk byl proveden kamenotiskem, průměr známky je 24,5mm, barva známek černá a odstíny hnědočervené.

Hnědočervené známky původně tvořily zkušební tisky a později byly dány do oběhu jako poštovní známky.

Známky jsou nezoubkované, na papíru bez lepu, použito několik druhů papíru bez průsvitek nebo s průsvitkou „MILLINGTON and HUTTON“

Nominálů bylo celkem 5: 1 shahi, 1 sanar, 1 abasi, ½ rupie, 1 rupie

1 shahi - poz. 1, 2, 5, 6, 9, 10 - poz. 13, 14, 17, 18, 21, 22

1 sanar - poz. 15, 19, 23

1 abasi - poz. 3 - poz. 7, 11

½ rupie - poz. 16, 20, 24 – není v jazyku Dáří, ale indické slovo „Adha“ znamenající ½

1 rupie - poz. 4 - poz. 8, 12

Letopočet: 1293 (1876 n.l.)

Tato emise se nazývá „Tabletové vydání“, protože hodnota nominálu je zobrazena barvou na bílém pozadí, což je opačně než u předchozích vydání. Celá tato emise patří mezi rarity.

Nejsou známy žádné kompletní archy, ať použité, nebo nepoužité, rekonstrukce archu byla provedena jen s velkými obtížemi.

1 rupie – pozice 4
(původně zkušební tisk)

1 rupie – pozice 8

Známek se zachovalo minimální množství, je zdokumentováno a popsáno pouze 16 dochovaných dopisů.

Sedmá emise vydaná v roce 1876

Tuto emisi tvořily 2 tiskové desky o 24 známkách (4 x 6).

Každá známka byla vytvořena samostatně, vzniklo tedy 48 typů známek.

Tisk byl proveden kamenotiskem, průměr známek je 24 – 25 mm, známky se tiskly v několika barvách a jejich odstínech.

Katalogy i znalci uvádějí rozdílná barevná vydání pro poštovní úřady v jednotlivých oblastech, ale protože se v nich velmi liší, tak se budeme jednotlivými barvami zabývat jen obecně.

Zajímavost: První znalci Afghaništánu Masson- Jones a katalog Ywert uvádějí barevná vydání i pro pošty v Kandaháru a Herátu, což naprosto vyvracejí výzkumy dalších znalců Boggse a Dietricha, kteří nejstarší dopis datovaný z Kandaháru objevili až z 1884, z Herátu dokonce z 1892.

Barevná vydání: šedá a její odstíny

černá

žlutozelená a její odstíny

fialová a její odstíny

hnědá a její odstíny

Známky jsou nezoubkované, na papíru bez lepu, bez průsvitek nebo s průsvitkou „LESCHALLAS“

Nominálů bylo celkem 5: 1 shahi, 1 sanar, 1 abasi, ½ rupie, 1 rupie

Deska A obsahovala nominál pouze 1 shahi (24x)

1 shahi   (pozice 3, 9, 11, 12)

Deska B obsahovala nominály: 1 sanar 12x, 1 abasi 6x, ½ rupie 3x, 1 rupie 3x

1 sanar 1 abasi ½ rupie 1 rupie

Letopočet: 1294 (1876 n.l.)

Vydání v barvě šedé

Deska A

Pozice 2
1 shahi

Pozice 5
1 shahi

Pozice 11
1 shahi

Pozice 13
1 shahi

Pozice 17
1 shahi

Pozice 20
1 shahi

Pozice 21
1 shahi

Osmá emise vydaná v roce 1877

Tuto emisi tvořila 1 tisková deska o 40 známkách (5 x 8).

Každá známka byla vytvořena samostatně, vzniklo celkem 40 typů známek.

Tisk byl proveden kamenotiskem, průměr známek je 19,5 mm a jsou tištěny v několika barvách a jejich odstínech pro jednotlivé oblasti. Znalci i katalogy se opět shodli na barevném provedení v šedé barvě pouze pro Peshawar, v ostatních oblastech se zásadně liší.

Barevná vydání: šedá a její odstíny – vydání pro Peshawar

černá

šedozelená a její odstíny

purpurová (hnědofialová) a jejich odstíny

žlutohnědá a její odstíny

Známky jsou nezoubkované, na papíru bez lepu a průsvitky

Nominálů bylo celkem 5: 1 shahi (25x), 1 sanar (8x), 1 abasi (3x), ½ rupie (2x), 1 rupie (2x)

1 shahi 1 sanar 1 abasi ½ rupie 1 rupie

Letopočet 1294 (1878 n.l.)

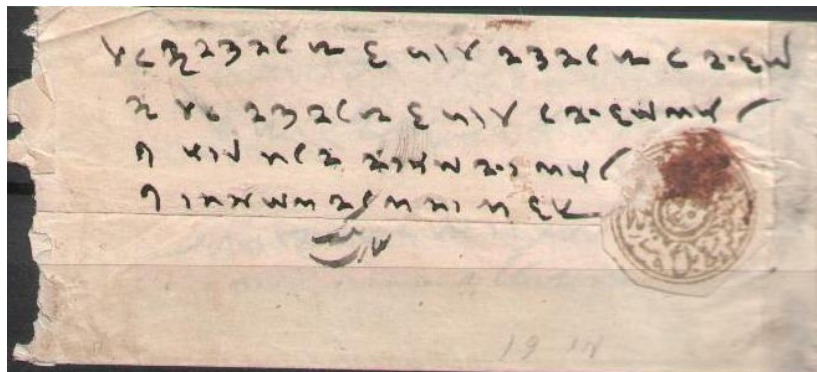
Zvláštnost: na některých pozicích pouze číslice 94

Příklad, jak se rozchází výzkumy znalců a údaje v katalogích

Obálka vyfrankovaná 1 známkou v nominále 1 sanar – pozice 13 v barvě žlutohnědé

- Masson-Jones uvádí pouze ŽLUTOU barvu - vydání pro Herát (přitom první prokazatelný dopis má datum až z roku 1894!)
- W. Boggs uvádí pouze HNĚDOU barvu - vydání pro Jallalabad
- H. Dietrich uvádí ČERNOHNĚDOU a ŽLUTOU barvu – vydání pro Jallalabad
- katalogy Michel a Gibbons uvádějí ŽLUTOHNĚDOU barvu – vydání pro Jallalabad
- katalog Scott uvádí OKROVOU barvu, o barevném vydání pro jednotlivé poštovní úřady se pouze zmiňuje, ale blíže neurčuje

Na známce je dobře viditelný letopočet „94“

i nominál 1 sanar

Schema tiskového archu 5 x 8 známek

**Zvláštnosti: nepravidelný popis letopočtu 1294 nebo 94
i umístění nominálů**

1 abasi 94	½ rupie 1294	½ rupie 1294	1 rupie 1294	1 rupie 1294
1 sanar 94	1 sanar 94	1 sanar 94	1 abasi 94	1 abasi 94
1 sanar 94	1 sanar 94	1 sanar 94	1 sanar 94	1 sanar 94
1 shahi 94	1 shahi 94	1 shahi 94	1 shahi 94	1 shahi 94
1 shahi 94	1 shahi 94	1 shahi 94	1 shahi 94	1 shahi 94
1 shahi 94	1 shahi 94	1 shahi 94	1 shahi 94	1 shahi 94
1 shahi 94	1 shahi 94	1 shahi 94	1 shahi 94	1 shahi 94
1 shahi 1294	1 shahi 1294	1 shahi 1294	1 shahi 1294	1 shahi 94